CAP. III.

Crearea episcopiei Radautilor.

In ultimele saptamani ale lui 1479 si in 1480, pana in Maiu, Stefan facea sa se aseze frumoase lespezi de marmura pe locurile unde odihniau sau erau socotiti ca se odihnesc inaintasii sai, Domni ai Moldovei: Bogdan-cel-Batran (sau cel Vechiu), Latcu, Roman, Stefan-cel-Batran, numiti toti “stramosi” ai sai, precum si Bogdan, fratele si tovarasul de carmuire, putin timp, al lui Alexandru-cel-Bun, care Bogdan e calificat de “mos” al ctitorului celui nou, si, in sfarsit, alt Bogdan, tatal lui Stefan. In “lacasul” de la Radauti, sus in padurile din partea de Miazanoapte a terii, cei doi d’intaiu stapanitori moldovenesti cu Domnia sloboda fata de straini au fost astrucati de sigur in coltul de umbra al unei bisericute de lemn. Fiica lui Latcu, Anastasia, despre care s’a crezut ca ar fi sotia lui Iurg Litvanul, si e mama acelei Anastasia care a fost sotia lui Roman-Voda si mama lui Alexandru-cel-Bun (astfel s’ar lamuri si ingroparea la Radauti numai a vechii dinastii si, apoi, mai ales a neamului lui Roman), se stradui pentru inzestrarea gropnitei domnesti, careia-i inchina satul Cotmanii, din tara noua, de curand adausa la Moldova, a Sepenicului. Inca fiind in viata Anastasia († 26 Mart 1420), Alexandru-cel-Bun va fi cladit biserica de piatra pe locul vechii injghebari de lemn. Din nenorocire, in marea zidire ce se vede astazi, prefacuta, adausa si impodobita, intr’o epoca mai tarzie a arhitecturii moldovenesti, de Alexandru Lapusneanu, nu mai e alta inscriptie decat a lui Alexandru-Voda acesta, care, inadind “pripragul”, adeca pridvorul, la 1559, si-a insemnat numele pe piatra de-asupra lui si si-a lasat si portretul, astazi mai mult sau mai putin inteligibil, la locul ctitorilor. O inoire de catre Stefan, in proportii mai modeste, trebuie primita insa ca un lucru sigur.

Alexandru-cel-Bun inca, daduse egumenului manastirii de la Radauti drepturi de stapanire, unite cu oarecare privilegii arhieresti, asupra unui numar de sate, si anume cinzeci din Tinutul Sucevei. Cunoastem numele lor, si satele sucevene, ca Lucavatul, Jadova, Storojinetul, Hliboca, Volcinetul, Zamostea, Banila, Calafendestii, Gramestii, Volovatul, Vicovul-de-sus, sant in cea mai mare parte in coltul de tara de curand capatat, in chip de zalog, de la regii Poloniei, stramtorati de bani. Stefan intari dania la 15 Mart 1490, dand insa, - pentru sese sate din partile Sucevei, care fusesera inchinate, “cu veniturile lor toate”, “dajdii si pocloane”, “vini”, adeca judecati, si toate “veniturile bisericesti”, de la oamenii de rand, ca si de la preoti, ctitoriei sale de la Putna, - sese alte biserici, “cu sese popi”, in starostia Cernautului, si anume doua biserici in Cernauti chiar, doua in Cuciur si doua in Mihalcea.

Aceasta ni arata in ce directie se intindea puterea noului Vladica moldovenesc, a carui creare nu ni e cunoscuta din nenorocire prin nicio gramata patriarhala. Stefan intelegea sa pastreze tot pamantul polon ce se afla in mana Moldovenilor si sa-si intinda stapanirea si asupra acelei Pocutii, cu cetatile Colomeii si Sniatynului, pe care, tot pentru un imprumut de bani, o avuse de la vecini Alexandru-cel-Bun si care se pierduse supt urmasii, desbinati intre sine, ai acestuia. Pe atunci unul dintre cele mai sigure mijloace de a consolida o posesiune de teritoriu era a-l lega cu ierarhia bisericeasca a terii catre care

fusese alipit. Cu acest gand politic, marele Domn al Moldovei inzestra Moldova cu o noua episcopie, care nu e pomenita niciodata inainte de asezarea episcopului Ioanichie si de impodobirea cu pietre sapate a mormintelor domnesti din aceasta necropola, ale carii drepturi de a cuprinde trupurile Domnilor trecusera supt Alexandru-cel-Bun la manastirea Bistritei, pentru ca pe urma Stefan sa le stramute la Putna sa. Insusi actul de danie pomenit mai sus supune, in adevar, episcopului Ioanichie toate bisericile cernautene, afara de acelea care apucasera a fi daruite Putnei, - intr’un timp cand, deci, nu fiinta inca o episcopie de Radauti, al carii intaiu arhipastor nu e pomenit decat la 25 April 1472.

Dania din 1490 mai are insa o insemnatate. Dupa ce Domnul moldovenesc iea o masura care privia, pe langa veniturile unei episcopii, si randuiala bisericeasca, el adauge ca hotararea sa va trebui sa ramaie nestramutata pentru toate timpurile, neputand sa fie schimbata, nu numai, cum se zicea in astfel de imprejurari, de catre urmasii ce ar fi sa aiba, din neamul sau sau de sange strain, dar si “de Mitropoliti”, ceia ce nu s’a mai spus niciodata. Cum se vede, Stefan-cel-Mare, ctitor de Scaune episcopale noua, intelegea sa stapaneasca de fapt Biserica terii sale, ceia ce niciun alt Domn nu cutezase a face si niciunul n’a putut face dupa dansul.